

2.4.2025

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö ja kuulemispyyntö (26.3.2025)
Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle asiassa HE 13/2025 vp

**Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto asiassa
HE 13/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi
lainsäädännöksi**

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen valtion aluehallinnon, jonka elinvoimakeskukset muodostaisivat. Lisäksi Lupa- ja valvontaviraston perustaminen yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voi toimiessaan edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista.

Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se esitykseen joitakin muutoksia. Ennen kaikkea edellytetään sitä, että elinvoimakeskuksista ja Työllisyys- kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavalla valtioneuvoston asetuksella ja virastojen ohjauksella ei viedä toiminnan poikkihallinnollisuuden sekä tarkoituksenmukaisen organisoinnin, johtamisen ja asiakaspalvelun edellytyksiä.

Lupa- ja valvontavirastoa koskeva lakiehdotus ja varautumisen

Lakiesityksen 13 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Itä-Suomessa tämä tarkoittaa kolmen maakunnan muodostaman alueen laajenemista Keski-Suomen maakunnalla. Muutoin järjestely vastaisi pitkälle nyt vallitsevaa tilannetta. Esitetty malli ei varsinkaan nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa vastaa maakunnallisten yhteistyörakenteiden ylläpidon, läsnäolon, tilannekuvan tuottamisen, ylläpidon ja toimittamisen, eikä elinkeinoelämän näkemysten huomioimisen tarpeisiin. Esitetty ratkaisu jättää päällekkäisyyttä Lupa- ja valvontaviraston ja maakunnallisten valmiusfoorumien tai vastaavien toimintaan. Näiden ilman lakisääteistä pohjaa, mutta vaikuttavasti toimivien maakunnallisten toimielinten roolista ja tehtävistä tulisi säätää lailla.

Kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset huoltovarmuustehtävät ja elinkeinoelämän rooli jäävät esitetyssä mallissa irrallisiksi. Huoltovarmuuskeskuksen alueelliset huoltovarmuuskoordinaattorit (5 henkilöä) siirtyvät perustellusti ELY-keskuksista elinvoimakeskuksiin. Huoltovarmuuskeskuksen alueelliset varautumisasiantuntijat (3 henkilöä) jatkavat Huoltovarmuuskeskuksessa. Nämä elinkeinoelämään kiinteästi liittyvät tehtävät ja resurssit olisi perusteltua keskittää elinvoimakeskuksiin.

Sisäministeriön ja valtiovarainministeriön Alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvatoiminnan kehittämishankkeen (26.6.2024, VN/18979/2024, VN18970/2024-SM-1) työn valmistuttua alueellisen varautumisen lainsäädännön muutokset tulisi ottaa viivytyksettä valmisteluun.

Elinvoimakeskuksista ja Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettava laki

Lakiesityksen 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan liikennejärjestelmän toimivuus ja kestävyys, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot sekä maanteiden pito kuuluisivat elinvoimakeskusten

hoitamiin tehtäviin. Liikennetehtävien kuuluminen kaikille elinvoimakeskuksille mahdollistaa nykyistä tiiviimmän ja vaikuttavamman yhteyden muihin valtion aluehallintoviranomaisen tehtäviin, kuten maaseudun kehittämiseen ja yritystoiminnan kestäväan kasvuun ja ilmastotyön edistämiseen liittyviin tehtäviin.

Lakiesityksen 3 §:n 1 momentissa on muun ohella esitetty säädettäväksi elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista valtioneuvoston asetuksella. Elinvoimakeskusten toimipaikoista säättäminen valtioneuvoston asetuksella on perusteltua, millä viraston alueellista läsnäoloa kaikissa maakunnissa varmistetaan. Sen sijaan elinvoimakeskusten päätoimipaikoista säättäminen ei Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tapaan (14 §) ole tarpeen, vaan säättäminen toimipaikoista olisi riittävä. Pelkkä toimipaikkastatus osoittaisi maakuntien tasapuolisempaa asemaa aluehallinnossa, millä on suuri merkitys keskeisten yhteistyötahojen kanssa toimittaessa ja hillitsee palvelujen etääntymistä alueilta ja henkilöstön keskittymistä epätasapuolisesti vain osaan maakuntakeskuksista. Päätoimipaikoista säättäminen johtaa todennäköisesti toimintojen ja henkilöstön keskittymiseen.

Lakiesityksen 3 §:ssä elinvoimakeskusten osastorakenteesta ja 4 §:ssä elinvoimakeskusten toimivallasta sekä toimialueista ja niiden laajentamisesta säättäminen ovat kannatettavia. Valtioneuvoston asetuksilla säädettävät elinvoimakeskusten toimialueet, keskitettävien tehtävien runsaus, moninaisuus ja ristikkäisyys ovat kuitenkin johtamassa siihen, että laissa säädetyt osastorakenteen vaatimukset ja toimialueiden laajentamisen tavoitteet, kuten palvelujen saatavuuden parantuminen ja toiminnan tehostaminen, ovat vaarantumassa.

Lakiesityksen 29 §:n 3 momentin mukaisten siirtymäsäännösten mukaan tilanteessa, jossa elinvoimakeskusten ylijohtajaa ei ole nimitetty ennen lain voimaantuloa, ministeriöt nimittävät osastopäälliköt ja määräävät yksikön päälliköt. Järjestely ei ole toimiva. Uudistuksen tullessa tavoitteen mukaisesti voimaan 1.1.2026, on sen myös ylijohtajien ja osastopäälliköiden nimittämisen osalta voitava edetä aikataulussa siten, että tätä säännöstä ei ole tarvetta soveltaa.

Elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettava valtioneuvoston asetus

Hallituksen esitykseen sisältyvän elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavassa valtioneuvoston asetuksessa säädettävät lukuisat ja erilaiset toimialueet eräissä tehtävissä eli tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että ainakaan kaikista elinvoimakeskuksista ei muodostu vahvoja. Elinvoimakeskuksista on muodostumassa hyvin erikokoisia, henkilömäärän vaihdella noin 60 henkilöstä 270 henkilöön. Tehtävistä keskitettäisiin yhteensä 28 tehtäväkokonaisuutta eli kolmannes elinvoimakeskusten tehtävistä. Näin laajamittaiset keskittämiset tekevät aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille vaikeasti hahmotettavan. Lisäksi monimutkaiseksi muodostuva rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten tehokasta ja vaikuttavaa johtamista.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen hoitamien tehtävien jakaminen asetuksen 10 §:n 2 momentin mukaisesti kahdelle elinvoimakeskukselle on epätarkoituksenmukaista. Esitetty järjestely aiheuttaa lisäkustannuksia tilanteessa, jossa muualla Suomessa toimintaa tehostetaan ja kustannuksia karsitaan.

Elinvoimakeskusten osastoja ollaan asetuksella säätämässä hallinnonalakohtaisiksi, mitä ministeriöiden ohjaus voimistaa. Tämä vaikeuttaa asiakaslähtöisen, selkeän, johdettavan ja tehokkaan organisaation muodostamista.

Ari Niiranen (etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi, p. 0295 026 060)

Ylijohtaja

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus